Vytautas Kazakevičius

KALNIŠKIŲ (RASEINIŲ RAJ.) KAPINYNO TYRINĖJIMAI 1989 M.

Kalniškių kapinynas yra Raseinių rajono Vėrėduvos apylinkėje, apie 1,5 km į vakarus nuo Ariogalos, pietinėje kaimo dalyje, ant dešiniojo bevardžio upelio kranto (Dubysos dešinysis intakas).

Kapinyną 1985 m. tyrinėjo MA Istorijos institutas (žr.: ATL 1984 ir 1985 metais. - V., 1986. - P. 52-53). 1989 m. ta pati ekspedicija tęsė šio kapinyno tyrinėjimus. Kapinyno šiaurinėje dalyje ištyrė dar 90 m^2 (perkasos Nr. VI-IX), rado vieną sveiką kapą ir kitą - suardytą.

Mirusysis 25-30 metų vyras palaidotas 260x80-60 cm dydžio ir 80 cm gylio duobėje aukštielninkas, paguldytas galva šiaurės vakarų 280° kryptimi. Jo rankos sulenktos ir sudėtos ant krūtinės, kojos - ištiestos. Kapo duobės dugne aptiktas 1 akmuo. Įkapės negausios: dešinėje kaukolės pusėje rastas ieligalis, rombo formos plunksna su išilgine briauna per jos vidurį. Ant kairiojo raktikaulio gulėjo geležinis lazdelinis smeigtukas. Kapas datuotinas IV a. pabaiga - V a. pradžia.

Antras kapas visiškai suardytas. Mirusiojo kaulai užkasti naujoje duobėje. Dalies kaulų nėra. Įkapių taip pat nėra.

Iš atsitiktinių daiktų rasta IV a. žalvarinė juostinė apyrankė.

Algimantas Merkevičius (jaun.)

STANAIČIŲ KAPINYNO TYRINĖJIMAI

Vilniaus universiteto Lietuvos istorijos katedros ekspedicija 1989 m. tęsė archeologinius tyrinėjimus

Stanaičių kapinyne (Vilkaviškio raj., Kybartų apyl.), kuriuos 1983 m. pradėjo MMT (žr.: ATL 1982 ir 1983 metais. - V., 1984. - P. 79-80). Kapinynas yra apie 0,6 km į vakarus nuo kelio Kybartai-Stanaičiai, dešiniajame Lieponos upelio krante, kalvoje. Kalvos vakarinėje, šalia 1989 m. tirto ploto, ištirtas 101 m^2 dydžio (10x10 m) plotas su 1 m^2 išpjova vakariniame krašte. Tirta kapinyno dalis labai apardyta kasant smėlį (prieš tai paviršius buvo nustumtas buldozeriu), o iki karo kapinyno teritorijoje buvo kasami bulviarūsiai, karo metu - apkasai, pokario metais - užkasami kritę gyvuliai. Neišvengė kapinynas ir "senienų mėgėjų" kasinėjimų.

Ištirtame plote rasta 18 titnagų, tarp kurių: 2 peiliai, po vieną drožtuką (?), rėžtuką (?), granduką, ašmenėlį, skeltę, 2 skaldytiniai ir 9 nuoskalos. Šie radiniai datuojami II tūkst. pr.m.e. viduriu (radinių paskirtį ir chronologiją nustatė ist.m.k. A. Girininkas). Matyt, tuo metu kapinyno vietoje buvo senojo žalvario amžiaus gyvenvietė, kurios kultūrinis sluoksnis sunaikintas laidojant, o vėliau - įvairių kitų darbų metu.

Kadangi tyrinėta kapinyno dalis buvo labai apardyta, tikslaus kapų skaičiaus tirtame plote nustatyti nepavyko. Degintiniai žmonių kaulai bei urnų dalys buvo pasklidę po visą tirtą plotą, vietomis susimaišę su vėlyva kaimo keramika. Kapinyne laidoti sudeginti mirusieji. Jų palaikai buvo supilti į urnas arba paprastas duobutes. Išliko 5 mažiau apardyti kapai. Atrodo, kad tirtame plote buvo daugiau kaip 10 kapų, tačiau tikslesnio jų skaičiaus nustatyti nepavyko. Kartu rasta apie 50 įvairaus dydžio plokščių arba apskaldytų akmenų. Nėra abejonių, kad jie nau doti kapams. Rasti taip pat labai sunykę arklio kaulai, bet jų chronologija lieka neaiški.

Kapas Nr. 1 rastas 0,2 m gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Degintiniai kauliukai be urnos buvo 0,1 m gylio ir 0,15x0,15 m dydžio tamsesniu smėliu užpiltoje duobutėje. Paskiri deginti kaulai rasti 0,3x0,3 m dydžio plote. 0,4 m gylyje, po kapu, rastas nedidelis akmenukas.

Kapas Nr. 2. Stambūs sudegę kaulai buvo supilti į rudos juosvos spalvos urną, kurios apatinės dalies paviršius grublėtas, o viršutinės - lygus-lygintas. Šalia kapo, tamsesnio smėlio dėmėje, rasti degtiniai kaulai ir paskiros urnos šukės, kurios priklausė jau kitam kapui (Nr. 3).

Kapas Nr. 4. Sudeginti kaulai bei paskiros urnos šukelės buvo išskleistos 0,8 m skersmens ir 0,2 m storio tamsesnio smėlio sluoksnyje.

Kapas Nr. 5 ar keli vienas su kitu susiję kapai išsiskyrė laidosena. Sudegę kaulai ir pavienės šukelės aptiktos tuoj po veléna, o kapas aptiktas maždaug 0,7 m gylyje. Apie 1,6x1,1 m dydžio tamsios žemės dėmėje pasirodė pavieniai akmenys ir deginti kaulai su degėsiais. 0,7-1,1 m gylyje atideng ta kiek apirusi akmenų konstrukcija iš 20 akmenų. Deginti kaulai buvo virš akmenų konstrukcijos ir po ja. Kapo dugnas - 1,7 m gylyje. Kape rastas gintarinis karolis ir dvi titnago nuoskalos.

Degtiniai kapai priskiriami I tūkst. pr.m.e. antrajai pusei.

Tirtame plote rasti 3 žalvariniai ir 1 geležinio dirbinio dalis. Maišytame sluoksnyje rasta lankinė segė trikampe kojele, trumpa įvija, daugiakampio skersinio pjūvio įvijos lankeliu. Kojelės plotis plačiausioje vietoje - 13 mm. Segė datuojama III-IV m.e.a. Netoli segės rasta plona išgaubta 18x15 mm dydžio žalvariné plokštelė su 2 skylutėmis kraštuose ir plona žalvariné "vinutė". Ji - 24 mm ilgio, 1 mm skersmens. Galvutės skersmuo - 2 mm. Rastas stačiakampės geležinės sagties fragmentas.